

Inspektion av Kriminalvården, häktet Trelleborg, den 2 september 2014

Inledning

På uppdrag av chefsJO Elisabet Fura genomförde JO:s NPM-enhet (national preventive mechanism) den 2 september 2014 en förannmäld inspektion av Kriminalvården, häktet Trelleborg.

Inspektionen är en del i fullgörandet av Sveriges åtagande enligt det frivilliga protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Vid inspektionen deltog enhetschefen Gunilla Bergerén samt föredragandena Marie Hansson, Karl Lorentzon (protokollförare) och Elisabeth Sjöblom.

Den 3 september 2014 genomfördes även en inspektion av häktet Ystad och på uppdrag av JO Cecilia Renfors genomfördes en inspektion av Polismyndigheten i Skåne, Polisområde Skåne syd, arresten Ystad.

Inspektionens genomförande

Inspektionen inleddes med att kriminalvårdsinspektören Johan Ek och samordnaren Annika Nilsson hälsade JO:s medarbetare välkomna. Därefter presenterades häktesverksamheten. Efter den inledande presentationen visades häktets lokaler och samtal fördes med fem intagna och med personal i häktet. En avslutande genomgång hölls med Johan Ek, Annika Nilsson och vakthavande befälet Joakim Björkén. I samband med inspektionen lämnade häktet in kopior av lokala rutiner, statistik över häktets beläggning och blanketter för s.k. samsittning, se [aktbil. 2-4](#).

lakttagelser m.m. under inspektionen

Organisation m.m.

Häktet Trelleborg öppnades år 1985 och har 33 platser på två avdelningar. Tillsammans med häktet Malmö utgör häktet Trelleborg ett verksamhetsområde. Häktets upptagningsområde är i första hand Trelleborg, Ystad och Lund och häktet tar nästan uteslutande emot intagna belagda med restriktioner. Intagna utan restriktioner försöker häktet förflytta till exempelvis gemensamhetskäktet i Ystad. Kvinnliga intagna placeras i första hand i häktet Helsingborg, som har en särskild kvinnoavdelning. Ungdomar placeras företrädesvis på den särskilda ungdomsavdelningen i

häktet Malmö. Det förekommer emellertid att även häktet Trelleborg tar emot ungdomar. Under den pågående renoveringen av häktet Malmö har andelen unga som placerats i häktet ökat.

Bostadsrum och gemensamma utrymmen

Häktets 33 bostadsrum är fördelade på två avdelningar. Av de 33 bostadsrummen har 3 tillgång till toalett på rummet. Övriga intagna är hänvisade till de gemensamma toaletter som finns i korridorerna. I korridorerna finns även de intagnas duschar. Häktet har tillgång till en s.k. transportcell. Rummet är av normalstorlek, men har bara en begränsad möblering. Vid hög beläggning används rummet även som bostadsrum. I sådana fall har häktet möjlighet att utrusta rummet i enlighet med Kriminalvårdens föreskrifter.

I samtal med intagna framförde de klagomål över att de ständigt neddragna och skevande persiennerna gjorde att de inte var möjligt att se ut genom fönstren i bostadsrummen.

Kost

Häktet har ett eget kök där de intagnas mat lagas sju dagar i veckan. De intagna serveras tre mål mat per dag, oavsett veckodag. På vardagar serveras ”kvällsmaten” kl. 16.15 och på helgerna serveras kvällsmaten kl. 16.00. Vid samtal med de intagna framkom att de var nöjda med maten.

Utomhusvistelse, vistelse i gemensamhet m.m.

Häktet har tillgång till sju rastgårdar, sex mindre och en något större rastgård, som alla är belägna på häktets tak. Den större rastgården används av intagna som har fått tillstånd till ”samsittning”. Det är möjligt att se ut från rastgårdarna och de gav ett rent och fräscht intryck. Promenaden pågår under hela dagen från kl. 9.00–16.00. Det är alltid två personal närvarande vid förflyttning av intagna till och från rastgårdarna.

Häktet har en arbetsdrift och intagna som inte har samsittning kan ges möjlighet till arbete på sina bostadsrum. Intagna med samsittning har möjlighet att utföra arbete i häktets produktionslokal. Häktet har tillgång till en träningslokal samt ett rum med ett pingisbord och tv-spel. Dagligen kan åtta till tio intagna erbjudas vistelse i träningslokalen med 45 minuter per intagen. Om det är många intagna som anmäler intresse för träning måste häktet ”prioritera” bland de intagna. Häktet kommer snart att även få tillgång till en lärare.

Häktet besöks vidare regelbundet av präst från svenska kyrkan och pastor från en frikyrka. Enligt häktets ledning har det inte varit möjligt att komma i kontakt med en imam som är villig att besöka häktet. Häktet har tillgång till två besöksrum och två förhörssrum.

Enligt häktet finns välfungerande rutiner för kontakter med åklagare angående ”samsittning”. Alla intagna informeras om denna möjlighet. Vid samtal med in-

tagna uppgav ett antal personer att de inte hade fått information angående samsittning.

Häktet har ett antal tv-spel som de intagna kan låna in på sina bostadsrum.

I samtal med personal framkom det att det bara är en ”handfull” intagna som kommer ut från sina bostadsrum två timmar eller mer per dag.

Från de intagna framkom klagomål över att handläggningen av begäran av telefon-tillstånd drog ut på tiden. Enligt en intagen hade de dröjt tre veckor innan häktet hade prövat en begäran om telefontillstånd.

Personal

Häktet har cirka 30 anställda och könsfördelningen är jämn. Det är alltid en vårdare på varje avdelning och öppnar han eller hon bostadsrummen bevakas åtgärden från centralvakten. Om det finns ”speciella omständigheter” är det två personal närvarande i korridoren när bostadsrummet öppnas. Vid inspektionen var 16 personer i tjänst. Två av dessa tjänster utgör en tillfällig förstärkning av ”golvbemanningen”. Efter inlåsning kl. 18.00 är tre vårdare i tjänst. Från kl. 23.00 är en vårdare vaken, en vårdare är vilande ”med störning” och en vårdare är helt vilande.

I samtal med personal framkom att det finns tillräckligt med personal för att sköta den ”dagliga driften”. Tillgång till ytterligare personal skulle emellertid göra det möjligt att ta ut de intagna i större omfattning. I dag finns egentligen inte något utrymme för personalen att exempelvis spela spel med intagna, längre samtal och andra isoleringsbrytande åtgärder. Vidare upplevde personalen situationen som ansträngd efter kl. 16.00, då personalstyrkan minskar samtidigt som det ska ske utdelning av mat m.m.

Sjukvård

Häktet har en sjuksköterska som arbetar fyra dagar i veckan mellan kl. 7.30–16.00. Vidare har häktet tillgång till en läkare en dag i veckan mellan kl. 13.00–17.00. Sjuksköterskan har mottagning varje onsdag. Vid akuta besvär söker emellertid sjuksköterskan upp de intagna. Vidare finns det en ambition att sjuksköterskan ska träffa alla intagna inom ett dygn från det att de ankommer. Om sjuksköterskan inte finns på plats har häktet avtal med en jourläkare som kan kontaktas.

Sjuksköterskan deltar vid häktets morgonmöte, vid vilket det sker en genomgång av samtliga intagna i häktet. De intagna får inte förvara läkemedel i bostadsrummen. I stället delas läkemedlen ut av vårdarna. Om receptfria läkemedel delas ut ska det antecknas på en särskild läkemedelslista.

De intagna uppgav i samtal att det tyckte att kontakterna med sjukvården fungerade bra och att de hade getts möjlighet att träffa sjuksköterskan i nära anslutning till att de hade ankommit till häktet.

Information till och bemötande av intagna

Häktets informationsfolder ”Lokala rutiner för intagna vid häktet Trelleborg” finns översatt till ett antal olika språk. Häktet planerar även att föra över informationen till ett elektroniskt medium.

Vid samtal med intagna framkom att de hade fått del av häktets informationsfolder.

De intagna var nöjda med personalens bemötande och uppgav att personalen är snabba med att besvara påringningar från bostadsrummen, exempelvis i samband med toalettbesök.

Tvångsåtgärder m.m.

Häktet har tillgång till ett s.k. bältesrum och en observationscell. Enligt häktet används bältesrörelsen ytterst sällan. Vidare är det ovanligt att personal utsätts för hot eller våld. Vissa i personalen bär OC-spray. Personalen bär inte batong. De flesta i personalen är av uppfattningen att den utrustningen kan uppfattas som provocerande och dessutom bedöms behovet av batonger som begränsat.

Avslutande genomgång

I samband med den avslutande genomgången påtalade JO:s medarbetare att ett antal intagna uppgett att de inte hade fått information om samsittning. Det noterades vidare att häktet i sin lokala rutiner i denna fråga hade angett bl.a. följande: ”Om det inte påverkar säkerheten i häktet eller om åklagaren inte har beslutet om restriktioner kan du ges möjlighet till gemensamhet genom samsittning...” Ledningen för häktet uppgav att skrivningen kommer att justeras på så sätt att det tydligt framgår att samsittning även är möjligt för den som har restriktioner, efter godkännande av åklagare. Vidare noterades att samsittning inte utgör gemensamhet i häkteslagens (2010:611) mening (se det allmänna rådet till 2 kap. 5 § häkteslagen i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd [KVFS 2011:2] om häkte).

Häktets ledning uppgav vidare att det är svårt att uppnå Kriminalvårdens mål om att intagna som är belagda med restriktioner ska komma ut ur bostadsrummet minst två timmar per dag. Tidigare fanns en s.k. sysselsättare som kunde jobba med isoleringsbrytande åtgärder. Ytterligare personalresurser skulle enligt häktet göra det lättare att uppnå de interna målen. JO:s medarbetare pekade på att bl.a. häktet Mariestad arbetar aktivt med isoleringsbrytande åtgärder (se JO:s protokoll i dnr 1770-2014).

Slutligen uppgav häktets ledning att det inte ska behöva dröja tre veckor innan en ansökan om telefontillstånd har behandlats.

Inspektionen avslutades.

Efter inspektionens avslutande inhämtades uppgifter från häktet Trelleborg angående de intagnas möjligheter att på egen hand reglera inflödet av dagsljus i bo-

stadsrummen. Enligt häktet Trelleborg är fönstren i de intagnas bostadsrum försedda med två persienner. Den yttre persiennen är snedställd för att förhindra att de intagna har kontakt med personer utanför häktet. Med av hjälp av den inre persiennen kan de intagna på egen hand reglera inflödet av dagsljus. Vidare inhämtades resultatet från Kriminalvårdens ”mätning av åtgärder på häkte”, se aktbil. 6. Mätningen ägde rum i häktet Trelleborg den 4 september 2014.

Protokollförare har varit Karl Lorentzon.

Justeras den 3 december 2014

Gunilla Bergerén

Uttalande

Jag har tagit del av protokollet. Med anledning av häktets uppgifter om att det är svårt att uppnå Kriminalvårdens mål att intagna belagda med restriktioner ska kunna komma ut från sina bostadsrum minst två timmar varje dag, vill jag framhålla följande. Europarådets kommitté mot tortyr m.m. (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CPT) bl.a. efter sitt besök i Sverige år 2009 påtalat vikten av att Kriminalvården ökar sina ansträngningar med att erbjuda olika former av meningsfull sysselsättning utanför bostadsrummet (se CPT/Inf [2009] 34, tillgänglig att ladda ned på www.cpt.coe.int). Jag ansluter mig till denna bedömning och kommer att följa frågan.

Jag har även, mot bakgrund av vad som har framkommit vid inspektionerna av häktet Trelleborg och Jönköping, beslutat att i ett särskilt upplagt initiativärende utreda Kriminalvårdens möjligheter att begränsa de intagnas möjligheter att se ut genom fönster m.m. (se protokollet från NPM:s inspektion av häktet Jönköping i dnr 4860-2014).

Elisabet Fura

2014-12-03